

Om Kraftfoder,

med et Par Ord til Slutningen, i Anledning af Hr. Godseier Valentiners
„Bemærkninger“.

Af Jægermester **Schested** til Broholm.

S dette Tidsskrifts 6te Binds 2det Hefte leverede jeg en Artikel betitlet: Nærmest med Hensyn til Formen af Meieriopgjørelser.

Som Hovedstykke fremstillede jeg et Ustryk af den Meieritable, jeg benytter og hvorpaa findes alle de af Meieriet frembragte Produkter.

Derhos leverede jeg en Pengeopgjørelse for Meieriet, som „fornemmelig“ havde „til Hensigt at henlede Opmærksomheden paa Anvendelsen af Kraftfoder, hvilket det er min Agt vedblivende at forsøge, saalænge det viser sig at kunne betale sig“.

Jeg søiede til: „I den Anledning skal jeg anføre de Riniere, hvormed jeg ifjor indledte en lignende Opgjørelse som denne“.

„Jeg fremstiller ikke mit Meieriudbytte som stort. Jeg arbejder hen efter et stort Udbytte ved at forsøge Kraftfoderet, og udtaler, at det vilde være en overordentlig Binding for Mange, om adskillige af de Mænd, der fodre stærkt, endnu

langt stærkere end jeg har gjort i de sidste Aar, vilde meddele bestemte, detaillerede Oplysninger om deres Resultater.““

Nærværende Artikel har fornemmelig det Diemed, ved Hjælp af de Talstørrelser, som Meieritable og Pengeregnskab udvise, at betragte Anvendelsen af Kraftfoder.

Til den Ende vil jeg benytte de samme Udtryk, som jeg brugte i Artiklen om Meieriet for forrige Aar, fremhævende dem ved Citationstegn, hvormed ovenfor er gjort Begyndelsen, men naturligviis indskydende de Tal, som dette Aars Regnskab udviser.

	Indtægt.			Udgift.		
	Rd.	Mk.	ß.	Rd.	Mk.	ß.
„Meieriets Pengeindtægt“ af Mælk og Kreaturer har været	6409.	1.	—			
„Meieriets Pengeudgifter“ have været:						
„Fabrikationsomkostninger“	1779.	2.	5.			
„Kraftfoder om Vinteren“	2220.	5.	12.			
Følgelig har „Græsset (paa 127½ Td. Land) afgivet“	2408.	4.	15.			
	6409.	1.	—	6409.	1.	—

„Hver Ko har havt 7¾ Skp. Land at græsse paa.“

Thi „116 Køer, 4 Tyre, 1 Mallehest og 28 Stk. Ungkvæg (lige med 12 Køer) have havt 127½ Td. Land.“*)

„Disse 127½ Td. Land have som nævnet afgivet“ 2408 Rd. 4 Mk. 15 ß.

„Altjaa har Græsset paa hver Tønde Land, som er afbenyttet til Meieriet, givet Netto 18 Rd. 5 Mk. 5¼ ß (Brutto 50 Rd. 1 Mk. 9¼ ß).

*) Hvortil regnes ikke alene Græsmarker; men ogsaa Sømarken og Enge, begge de sidste med Halvdelen af Arealen.

Alt Qvæget har faaet Korn,
Roer, Agern og Hø for . . . . . 2220 Rd. 5 Mk. 12 $\frac{1}{2}$.

Regnes Vinterfoder til Tyre
og Ungqvæg lige med Fodring til
24 Køer, som fodres uden Korn,
men med $1\frac{1}{2}$ Læs Hø pr. Stk.,
saa have Tyre og Ungqvæg faaet
36 Læs Hø, af Værdi . . . . . 180 - - - - -
og saa have Køerne faaet Kraft-
foder for . . . . . 2040 Rd. 5 Mk. 12 $\frac{1}{2}$.

Køer og Malkeheste have havt 112 Td. Land. Diøse
112 Td. Land have afgivet — i Forening med Korn, Roer,
Agern og Hø, tilsammen for 2040 Rd. 5 Mk. 12 $\frac{1}{2}$ —
84940 Rander Mælk.

Altsaa har hver Tønde Land med Græs, som er anvendt
til Køerne, i Forening med Kraftfoder for 17 Rd. 4 Mk.,
leveret $758\frac{1}{2}$ Rande Mælk (hver Ko har givet $732\frac{1}{2}$ Rande
Mælk) i raa Tilstand."

"Det er dette, man fornemmelig bør have for Die, naar
man vil bedømme et Meieri: Hvormegen Mælk haves for hver
Tønde Græsland, og af hvor stor Pengeværdi har Vinterfo-
dringen været, ligeledes for hver Tønde Græsland."

I Nar er Mælken udbragt til $6\frac{3}{4}$ $\frac{1}{2}$ pr. Rande.

" $758\frac{1}{2}$ Rander Mælk Gange ca. $6\frac{3}{4}$ giver 53 Rd. 2 Mk.
og trækkes derfra Værdien af det Vinterkraftfoder, som er an-
vendt for at hjælpe denne Mælk frem: 17 Rd. 4 Mk., saa
saaes 35 Rd. 4 Mk., hvilket Tal ikke angiver hvad hver Tønde
Græsland har indbragt Netto (dette sees ovenfor), men deri-
mod det Forhold, som Udbyttet staaer i til det anvendte Græs-
land, og det er Sagen."

"Det kommer slet ikke an paa, hvormeget man har af
hver Ko, thi Een anvender 6 Skp. Land pr. Ko og en Anden
anvender 12 Skp.; det kommer an paa, hvormeget man har
af en Tønde Land. Og endda kommer det ikke an paa hvor-
meget Mælk man faaer, med mindre man trækker fra hvad

man giver om Vinteren, thi Een giver 1 Læs Hø, hvor en Anden giver 2, og Een giver 1 Tønde Korn, hvor Andre give 7 Tønder."

"Naar Een giver, til 1 Td. Græsland, 1 Læs Hø à 5 Rd. og 2 Td. Korn à 5 Rd., og frembringer Mælk for 55 Rd., saa staaer han sig paa en vis Maade ligejaa godt, som en Anden, der giver 1 Læs Hø og 7 Tdr. Korn og faaer Mælk for 80 Rd.; de faae Begge 40 Rd. for Græsset — uden at tage Hensyn til den forbedrede Gjødning og de forsøgede Fabrikationsomkostninger ved det stærkere Foder.

"Det er ikke alene den sikreste, men ogsaa den hurtigste Maade at skjonne Kraftfoderets Virkning paa, da man dertil kun behøver at vide, hvormange Kander Mælk Køerne have malket, hvormeget Græsland de have havt, og hvormeget Kraftfoder de have faaet, hvorimod det tidt falder meget vanskeligt at finde alle de Momenter, der skulle tages i Betragtning ved en Pengeberegning, naar den skal være nogenlunde paalidelig."

"Hvad der endvidere gjør Bedømmelsen efter Penge mere usikker end Bedømmelsen efter Mælk, er, at Fabrikation af Smør, Ost, Flesk og Fedekalbefjød kan foretages med mere eller mindre Sagkundskab og Omhyggelighed, og slikt bør ikke komme Græsmarken til Skade. Det samme er Tilfældet med Affætningen af Fabrikaterne."

"Hvad specielt denne Opgjørelse angaaer, da bør, ved Siden af den, følgende Momenter tages i Betragtning."

Quantiteten af Mælk maatte lide saavel under den usædvanlige Tørhed, der var saaledes paa denne Egn, at den ringe Regn, der faldt, ikke kunde forslaae paa den fra forrige Aar, indtil en Dybde af 4 à 5 Alen og mere, fortørrede Jord, hvortil kom, at som Følge af forrige Aars Tørhed, de unge Kløvere paa den ene Mark, som skulde afgræsses, vare aldeles mislykkede. "Som en væsentlig Aarsag til at Mælken, der i 1856 var 740 $\frac{2}{3}$ Kande pr. Tønde Land" (og som i 1857, ved Hjælp af mere Kraftfoder paa Stalden end for-

rige Aar holdtes oppe til 725½ Kande pr. Lønde Land) „i 1858 endog kunde bringes op til 758½ Kande pr. Td. Land, maa tilskrives den Omstændighed, at Køerne i Aar havde faaet henved ½ Deel mere Kraftfoder end i 1856.“

„Pengeindtægten stiller sig mindre fordeelsagtigt end der egentlig tilkommer den, idet der i 1858 er slagtet 7 Stk. Udsættere mindre end almindeligt.“

„At tvinge saadanne Ting, hvoraf der altid findes nogle, ind i Regnskabet, holder jeg for er forstyrrende, og anseer det tilstrækkeligt at gjøre en Bemærkning derom.“

„Hvad der fremdeles kunde tjene til at forhøje Summen for Udbyttet af Græsmarkerne er, at 200 Faar have græsset der For- og Efteraar. Men da jeg troer, at det kun har gjort liden Skade for Køerne, hvorom det her egentlig er, det dreier sig, saa bringer jeg heller ikke det videre i Regning.“

„Smidlertid ville disse forskellige Omstændigheder ved Affattelsen af Regnskabet nogenlunde opveie hinanden, saaledes at Hovedresultatet bliver kun ubetydeligt forrykket.“

„Beholdningen ved Aarskiftet er paa ikke mange Bund nær altid den samme, af hvilken Aarsag jeg ikke har besvaret Regnskabet dermed.“

„Det anvendte Straa er ikke beregnet til Penge og ei heller den producerede Gjødning.“

„Naar jeg har opført 116 Køer, saa er deri indbefattet alle Gaardens Køer, hvad enten de give Mælk eller ikke.“

„I Aar var 1 Ko overløben og 6 havde kastet Kalven.“

„I 1857 var ingen Ko overløben og 11 havde kastet Kalven.“

„I 1856 var 1 Ko overløben og ingen havde kastet Kalven.“

„I 1855 var ingen Ko overløben og ingen havde kastet Kalven.“

„Jeg er overbevist om, at man bør give endnu mere Kraftfoder end jeg hidtil har gjort, men fornemmelig af Køer. De ere slet ikke saa vanskelige at komme tilrette med, som de

have Ord for — lidt Paapaasjelighed, saa gaaer det fortræffelig, undtagen i et saadant Aar som isjor. Saae en Fjerdedeel af Marken i anden Halm med Roer, det vil hjælpe godt at begynde med, og det, at man ikke skulde kunne overkomme det, har ikke nær saameget at betyde, som man skulde troe, naar man kun vil.“

Uagtet man ikke før har kjendt to paa hinanden følgende, i Henseende til Tørhed og Insecter saa skadelige Aar for Roedyrkning, især hvor den er i sin Begyndelse, som de to sidste, maa jeg vedblivende anbefale den som den vigtigste Løstestang for den fremstridende Agerbruger. Denne Udtalelse støtter sig paa den Erfaring, jeg har samlet, ved i 18 Aar at dyrke Roer. Jeg begyndte med 3 Tdr. Land og nu anvender jeg circa 30 Td. Land dertil (paa 2 Gaarde).*)

Sammenholder man Resultaterne af de Beretninger, jeg har givet om Broholm's Meieri i de sidste 3 Aar, stiller Forholdet sig saaledes:

For hver Tønde Land med Græs

(hvortil Sømark og Enge, som græsses efter Slækten, er regnet med Halvdelen af deres Areal.)

	Kraftfodrets omtrentlige Bygværdi.	Kraftfodrets Pengeværdi	Kraftfodrets Melleværdi.	Melleværdi.	Melleværdi ÷ Kraftfodrets Melleværdi.	Pengeværdi ÷ Kraftfodrets værdi og Fabrikations Omkostninger.	Den Pris, hvortil Melken er udbragt.
	Skjæpper.	Rd. Mt. §	Ranber.	Ranber.	Ranber.	Rd. Mt. §	§ pr. Ranbe.
1856	22	11 5 12	155	740 $\frac{3}{4}$	585 $\frac{3}{4}$	26 1 12	7 $\frac{3}{4}$
1857	26	13 5 2	190	725 $\frac{1}{2}$	535 $\frac{1}{2}$	24 1 14	7 $\frac{1}{8}$
1858	30	17 4 :	251	758 $\frac{1}{2}$	507 $\frac{1}{2}$	18 5 5	6 $\frac{3}{4}$

*) Ved strap Paaening bragte jeg det i Aar dog til at avle 2107 Tønder Roer paa den ene Gaard, hvis hele Areal ikke er 100 Tønder Land.

Naar Nettomelken ved forsøget Kraftfoder kan holdes paa samme Standpunkt hvert Aar, hvad Quantum og Fedme angaaer, saa er den Forbedring, Gjødningen har modtaget, Gevinst.

Det sees, at jeg i disse 3 Aar ikke har kunnet holde Nettomelken lige hoit oppe. Men det bør ikke forkleine Kraftfodringen; thi de to sidste Aar have, som bekjendt, været rene Aar for Græsningen, og at Melkeudbyttet ikke er blevet langt ringere, maa alene tilskrives Kraftfodringen, hvad et flygtigt Blik paa andre Melkestuer noksom kan bekræfte. At ogsaa Roerne ere slaaede feil, bidrager uden Tvivl sit til at formindste Nettomelken forsaavidt, som det lader til at de, for Malfekøer, ere af mere Nytte, end man almindeligt troer, hvoraf følger at der, uden Tvivl, af dem skal et mindre Quantum, end det er antaget, til at erstatte en Tønde Byg.

Følge disse Betragtninger finder jeg mig fremdeles opfordret til baade at forsøge Kraftfoderet og at lægge stærkt Vind paa Roer.

I Anledning af Hr. Godseier Valentiners „Bemærkninger ved Hr. Jægermester Sehesteds Afhandlinger om Meieriregnskab“ i dette Tidsskrifts 6te Bind 4de Hefte, skal jeg tillade mig følgende Berigtigelse.

Hr. Valentiner yttre i disse Bemærkninger:

„Naar Jægermesteren siger, at Penge ikke ere den Bægt-skaal, hvorpaa man skal veie landoekonomiske Foretagender“ o. s. v. og afhandler derefter det Fornuftige i at bringe mange Penge ud af sit Agerbrug

Derpaa yttre han:

at jeg har „vraget Beregningen efter Penge“

at jeg har „opstillet en Sandsynlighedsberegning over Melkens Værdi“ og at jeg kommer „ad en Omvei til Pengeresultatet;

at man „skal vogte sig for calculatoriske Beregninger“, som „lade Veien aaben for megen Vilkaarlighed i Beregningen“

og at det er ubegribeligt, hvorfor jeg „ikke vil tage Hensyn til den overordentlig værdifulde Gjødning og megen Ammoniak, som tilføres Ageren ved en stærkere Sædso-
dring“,

samt at det ikke ret indsees, hvorfor jeg „fraraader en stærkere Fodring med Sæd eller andet Kraftfoder.“

Jeg maa hertil svare:

Hvem der har faaet et lignende Indtryk af bemeldte Artikler, som det, Hr. Valentiner har faaet, beder jeg at tage dem i Haanden igjen. Naar man da seer rigtig til, troer jeg at man vil finde, at de netop gaae ud paa at benytte Pengevægtsskaalen til at afveie landoekonomiske Foretagender, at jeg netop for at komme til det rigtige Pengeresultat, regner ud hvad Græsmarkerne have indbragt i recent Pengeudbytte, i Modsetning til det almindeligt brugte blændende store Brutto-udbytte pr. Ko, og saa vil man vist ikke finde, at jeg har „vraget“ Beregningen efter Penge.

Jeg maa paa det Bestemteste paastaae, at der i disse Artikler ikke er Spor af „Sandsynlighedsberegning“, og heller ikke er det ad „Omvei“ jeg er kommen til Pengeresultatet; men lige ud af Meieritavlen — den første Kilde.

Naar det hedder, at man skal vogte sig for „calculatoriske Beregninger“, saa vil man finde, at af de over 500 Tal, som min Meieriopgjørelse for forrige Aar indeholder, er der, hovedsageligen paa Indtægtsiden, som andrager 7348 Rd. 1 $\frac{1}{2}$, kun brugt Calculation med Hensyn til, om man saa vil, Kjernemøllens Quantum, og paa Udgiftsiden kun med Hensyn til Meierifolkenes Kost à 90 Rd., noget Hestearbejde 60 Rd., Hø à 5 Rd. pr. Læs og Koer à 2 Mk. pr. Tønde, hvilket Alt er Varer, der her ikke ere Gjenstand for Handel og altsaa maae calculeres; men medens endda omtrent 500 baade Penge- og Produkt-Tal ere factiske og simpelt udregnede, saa

skjønner jeg ikke, at her er tilstrækkelig Føie til at give mine Optegnelser den, Troværdigheden svækkende Benævnelse, „calculatørist“, der „lader Veien aaben for megen Vilkaarlighed.“

Da jeg har fremstillet Meieriregnskaberne „nærmest med Hensyn til Formen“, saa staaer det jo Enhver frit for efter eget Skjøn og til egen Efterretning at forandre de deri opførte saa Tal, som have været Gjenstand for en uundgaaelig Calculation.

Naar der siges, at jeg ikke tager Hensyn til Gjødningen, saa vil man ved nærmere Eftersyn finde, at jeg Pag. 132 netop har taget Hensyn til den og at jeg Pag. 134 udtrykkelig bemærker, at jeg kun ikke har beregnet den til Penge.

Naar endelig Hr. Valentiner siger, at jeg „fraraader en stærkere Fodring med Sæd eller andet Kraftfoder“, vil man med et flygtigt Blik finde, at jeg baade saa at sige begynder og ender med at ivre for Kraftfoder.

Broholm, i Februar 1859.